

КОРИСТЕЊЕ НА ТОПОГРАФСКАТА КАРТА ЗА ДВИЖЕЊЕ ПО НЕПОЗНАТ ТЕРЕН

Александар Данев

На практичната примена на топографската карта за движење по непознат терен во овој труд не може да се даде голем простор и пошироко објаснување, бидејќи таа практична примена не се здобива успешно со напис колку и да се зборува опширно за неа. За практично користење на картите се потребни вежби, па било да се работи за примена на размерот за разни пресметувања на картата, било да е во прашање познавањето на земјишните форми спрема разгранувањето на изохипсите или се однесува на изработката на профилите и сл. Од наведеното може да се заклучи дека практичната примена на топографската карта т.е. нејзиното користење за движење по непознат терен е во тесна врска со топографската писменост т.е. да се знаат топографските знаци, со што картата може добро да се чита. Читањето на картата е контрола на постигнатите резултати од областа на картографијата. Со добро познавање на претставувањето на елементите на ситуацијата на картата и со исто такво познавање на претставувањето на земјишниот релјеф на картата, читањето на картата воопшто не е тешко. Сепак вежби се потребни, бидејќи тука во разни репетиции многу работи подобро или дефинитивно се утврдуваат. Тоа не се веќе вежби за знаоѓање на релативни и апсолутни висини на одделни точки, за определување висините на одделни изохипси, запознавање земјишните форми по протегањето и контурите на изохипсите, туку вежби за познавање на целата географска слика на зафатениот терен која може да се извлече од картата. Значи, тоа е опис на картата, односно на еден нејзин лист, и тоа таков опис кој во усно изложување би личел на стручно географско предавање за таа област, а во писмен состав — на географска статија за неа, односно за нејзиниот географски приказ. Овде веќе не се работи за читање на картата во училиница, туку за нејзино читање на самиот терен и срамнување на теренот со картата. Откако се знае и ориентацијата

на картата на теренот; по правецот север, по разни линии на картата и по правците на објектите на картата, тогаш може да се зборува за движење по непознат терен.

Методот на користење на топографската карта за движење по теренот зависи од условите и околностите под кои движењето се врши. Движењето на карта по непознат терен се изведува на два начина, и тоа:

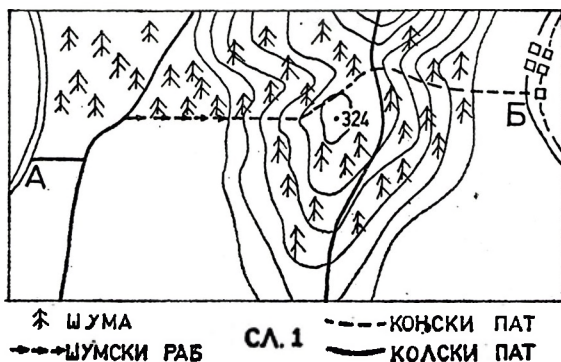
- а) движење по насоки обележени на карта и
- б) движење по дадени насоки необележени на карта.

Движење по насоки обележани на карта

Под насоки обележени на карта се подразбираат сите видови патишта, електрични далноводи, водени текови, гребени, падини, долини, рабови на шуми и друго.

Пред почетокот на движењето по непознат терен се врши избор на насоката, обележена на картата, по која ќе се изведе предвиденото движење. На пример, за движење по пат потребно е пред поаѓањето да се изврши избор на патот и да се направи план за начинот на движењето со посебно внимание за големината на одредени миграции, потоа на видовите објекти покрај кои и преку кои минува патот (села, осамени куќи, мостови, рабови на шуми и друго), како и на релјефните форми преку кои патиштата водат (седла, била, гребени).

Од раскрсницата А за да се дојде по најкраток пат до селото Б, коритсејќи карта со размер 1 : 50 000 (сл. 1), ќе се движиме по следниве патишта обележени на картата.

Од раскрсницата А по добриот колски пат кон исток се доаѓа на лош колски пат; движењето продолжува по лошиот колски пат кој во еден благ лак води во правец на североисток до влезот на првата шума. Овде треба да се сврти во десно и движењето продолжува по работ на шумата. По 500 метри се наидува на една коњска патека. Движењето продолжува по коњската патека низ шумата по страната на еден рид со голема нагорнина сè до под врвот (кота 324). Оттука патеката свртува покрај врвот и излегува на едно село пред кое се вкрстува со лош колски пат кој минува по гребенот на ридот. Кон селото коњската патека се спушта низ една увала на српотивната страна на ридот, а по излегувањето од шумата се наидува на рамница од каде се гледаат куќите на селото Б каде е и целта.

Ако во текот на движењето со себе не носиме топографска карта, тогаш сите овие податоци од картата што се во врска со патот по кој ќе се изврши движењето, треба претходно да се забележат на хартија и по нив да се раководи во текот на движењето.

Движење по дадени насоки необележани на картата

Ако е даден правецот на движењето а земјиштето и условите дозволуваат движење по таа насока, користејќи карта, движењето ќе се изведе со успех ако правилно се држи правецот. Вакви движења секогаш можат да бидат успешни ако се изведува на отворено, прегледно и проодно земјиште.

Одржувањето на дадениот правец на движењето по вакво земјиште е доста едноставно и лесно. Дадениот правец на движењето на топографската карта се обележува со една линија. Потоа картата се ориентира на самиот терен така, што почетната точка од линијата на картата се поклопува со стојната точка на теренот. На самата линија на картата се означува некој маркантен објект, а потоа во правецот на линијата од картата го насочуваме нашиот поглед на земјиштето, при што го уочуваме маркантниот објект и на теренот. Откако ќе го идентификуваме објектот, тој веќе претставува прва цел на движењето. Кога ќе стигнеме до првата цел, картата повторно ја ориентираме и во дадениот правец на движење на картата избираме повторно некој истакнат објект како наредна цел на движењето. Овој начин, преку постапно одбирање на истакнати објекти на теренот овозможува сигурно одржување на правецот, а со тоа и извршување на дадената наредба и постигање целта на движењето.

Ако на теренот било од кои причини не е можно да се одржува правецот на движењето преку истакнати објекти, то-

гаш правецот на движењето приближно се одржува со помош на сопствената сенка или сенките на околните предмети. При ова треба да се внимава за промената на правецот на сенката поради привидното движење на сонцето по небесниот свод.

За движење по непрегледно и шумовито земјиште, движење ноќе и по магловито време, топографската карта ќе биде ефикасна тогаш кога ќе се користи со бусола.

Во извесни случаи, а особено ноќе, картата и бусолата се единствени и неопходни средства за правилна ориентација во текот на движењето по непознат терен. При вакво движење топографската карта треба да е со покрупен размер и да содржи повеќе топографски елементи. Исто така бусолата треба да има и прибор за визирање.